

Paolom Kol tenaol bor bas pen kisao o

¹ Ni Eben Ke Aol Njiseson angal bib hobao sao kam akol bu haruklu aol Paol ka. Ni Ngaorom obun mbib ora bember peyo mao habur obun angal bib hobao sao ngo kam akol biyao aol mao hasaol, ni hesa naon haeme Tim kab yaom*

² ini yaon haeme mbaoli hakl, Ngaoron sem su Kol abo ngo bor Karasol hul ha hayem baeben bor yaom bas ngo eben laob ka. Naon Ab Ngaorom ini bor hond hom ha was habur, inin kone bor sub tibaen as ko hareklemin lao ora.*

Paolom Kol tenaol turi homobur Ngaor bor tengiyu kisao o

³⁻⁴ Inim Eben Ke Aol Njisesol hul ha ora hayem ub hesa inim tenaol Ngaoron sem baeben hambun bor turi homo kone wi wi bu hayem ub kab, Tim yao kabom pangobur yaom Ngaor bor ini bisur bin ko kao kalo haroklbao. Ngub bubur naon Aorao Aondao Njises Karason Ab Ngaor nda bor tengiyu ko kao kal ha was haroklbao ora.*

⁵⁻⁸ Heneng ora aol Epapas ke nda obu Tim yao daol kongon bombor o bimao aol, nim kone uruklu aol ngo obu Karason kongon oborob biyao aol ora hayao ora. Ngub hayaol obum Tim yao bisur bubur, yaom ini bor hambun sao kao nji non bu, obum Angal Bib Hobao Sao nda pibnao

---

* **1:1:** Ebe 1:1   * **1:2:** Oro 1:7   * **1:3-4:** Ebe 1:13; Ebe 1:16

ora ini bor kao njisao ora. Ngub bisao tomb Ngaoron Wesaom ini tenaol mende bor kone wi wi bu hareklemin kisao ub obum wakl yao hasbaol obobur kao njisao ora. Inim pibnao ora Epapas ngo obum kao njisao ub Ngaorom tenaol hambun hond homo bisur buklaol ke pangobur, inim angal ngon il sisao ub di heneng ora hindismi. Ngub ngo hindismi ub ngubi tomb Angal Bib Hobao Sao ngo su hambun bor pib ngabur and sam aeben aeben bisaol, Ngaorom tenaol hambun turi homo bisur bi ngaklaol ora. Angal Bib Hobao Sao ngo heneng ora wiyao ub mbes Epapas obum ini bor kao njisaol pangismi tomb, Ngaorom yu heben bor oborob ora inin imbi bokl peb bu wayao sao inim hem ko haroklme ora. Ngub bubur lomen inim heneng oa Njisesol hul ha habur, tenaol Ngaoron sem baeben hambun bor turi homo kone u ora hayem.*

Paolom Kol tenaol buri mao palaen ko Ngaor bor kisao o

⁹ Inim ngo bu haroklme ub yaom mbes pibnao ora pangisbao bao on Ngaorom ini bisur bin ko pibnao tibiya kao kalobur, yaom hor hambunon ini hemen biya nao bi Ngaor bor kao kal ha was haroklbao ora. Ngaorom obun mbib turi homo nen sabeyao ub inim nen saboklemin ko di, obun Wesaom inin kone bor hambun sao oborob ora kone kimb mao ba, kone oborob dekel dekel bimi ub di taol bu njin ko kao kaloklbao ora.*

---

* **1:5-8:** Oro 1:13; Ebe 1:15; Kol 4:12; 1 Tim 3:16; Pilm 23; 1 Pit 1:4

* **1:9:** Ebe 1:9; Ebe 1:16-17; Pil 1:9

¹⁰ Obum ngo taol bu njaoraoklao ub inim Aorao Aondaom bib ko nen saboklao ub was bu habur lemin, obum turi hemen sao was bu haklemi. Inim kongon tangar tangar hambun sao oborob ngub bu habur lemin, il sen was bu haklemil inin kone bor Ngaor ora hondobur aondao bu ora hend waklemi.*

¹¹ Mende di yaom Ngaor bor ngub kao kalokl-bao. Ngaor obu bao bi buri aondao ora hayaol obun buri aondao ngom ini di buri mao palaklaol, ini bor menjao buklaol tomb di inin kone bor maki nao heme inim hul ha saor peyo hareklemine ken ko kao kalo harokl-bao ora.*

¹² Mend di naon Ab Ngaorom obun sem baeben su ebe bao bi ora mendel haen ko man man bisao ora. Ngub bisaol obum inim di ebe ngol hareklemine ko man man bisaong, inim obu bor turi homo tengiyu kao ha haklwaebe ora.*

¹³ Naom em hundur wi bor hasmaol obum nao waki bu mubur, obum nao obun Isi turi homo kone waoraoklao ora ndam maeb ha maomb bo hayao bor hamun kisao ora.*

¹⁴ Ngub bubuk kisaon Seranom naon kone bor em hundur mao wa men mbaesao o, Ngaoron Isi ndam nao waki bu mubur naon kone bor kho wisao sao kunaesao ora.*

Karas obum ngub bukbur hayao o

¹⁵ Pangeklem. Karas obu Ngaoron Isi mubao ora yaol, obum Ngaorom hambun sao warisao sao baeben men mbabur wesmbao aondao ora

---

* **1:10:** Ebe 2:10; Pil 1:27   * **1:11:** Ebe 1:19; Ebe 3:16   * **1:12:** Ebe 1:11; Ebe 1:18   * **1:13:** Luk 22:53; Ebe 2:2   * **1:14:** Ebe 1:7

hayao. Naom Ngaor nao hende hayom o Karas obu Ngaor hesa bombor ubi ora habur, obum nao bor Ngaor obu hayao on te oborob ora muwaleyaol, naom obu ebe handaeb se ora hayom ka.*

¹⁶ Yu heben bor wiyao sao baeben di, hambun sao su bor wiyao sao baeben di, naom elom hendeyom sao baeben di, naom elom nao hende sao baeben di, saohar bor haroklme baebenon maomb bo haroklme wesmbao aondao baeben di, su bor maomb bo haroklme aondao haroklme baeben di, Seran kang baebenon i bor ung mao baroklme aondao haroklme baeben di, Seran sem ngo hambun sao buri palo bib se haroklme baeben di, ngo sao baeben hambun sao Ngaorom obun Isim was pind bilin kisaol, hambun sao obun kim wari was yao.*

¹⁷ Ngaorom ngo sao baeben hambun sao nao warin kisao tomb di Karas obu mbes pind bili ora hasaol, ngubi tomb di obum hambun sao ngo baeben obun burim oborob was win ko buri palo maeb ha munu hayao ora.*

¹⁸ Tenaol Ngaoron sem baeben obun toklo menger non bi hayem ol, obu toklo ngon wesmbao menger hayaol obun toklo menger ngo baeben haeben ora saen lao. Ngaorom Karas obu pon pae aondao ora habur hambun sao maeb haen ko, obu pibnao mubao mao sa obu mbes obun maol bor mao enjaesao ora.*

¹⁹ Ngaorom obun mbib nen sabisao ub nao Isi ni ngo hae ubi haen lowao ko nen sabobur,

---

* **1:15:** Njo 1:18; 2 Kor 4:4

* **1:16:** Njo 1:3; Njo 1:10

* **1:17:**

Njo 1:1; Njo 8:58; Ebe 1:22-23

* **1:18:** Bis 26:23; Kao 1:5

obun Isim di Ngaor obum hambun sao nen sabo haraoklao ub was bu haen kisesa.*

²⁰ Ngub bubur kisaon Ngaorom nao Isi ngom yu heben bor wiyao sao baeben di, su bor wiyao sao baeben di, ngo sao baeben hambun sao wakt sem bombor mao habur; nim was maeb han ko ni hae ol was eben lao ko nen sabisesa. Ngub nen sabisaol naom khorob bismao saom Ngaor bor saond bi sao haroklmao ub Karas obun ibao is pe kowal bi bor pibisao ndam kunaesaol, nao di su bor waoraoklao sao baeben di saohar bor waoraoklao sao baeben di, ngo sao baeben hambun sao wakt Ngaor hayaol was tong bombor bu mao baraklao ora.*

²¹ Inim di mbes khorob was nen sabo habur hambun sao khorob was bu hasmil, Ngaor hayaol nao hae enderael habur inim obun saond bi men koro hasmisa.*

²² Ngub hasmi o ngubi tomb Ngaorom obun Isi ngom ini bu muklbur is pe kowal bi bor hemen waesao ub, ini Ngaor obu hayaol kemi pen ko bisao. Ngub bisaol inin kone bor di khorob bimi sao dol hae sao kang mend nao wi ebe kun pele komb bi ora hareklemis kisaora. Ngub bisaol obum ngo bisao ub Ngaorom ini obu hesa kimb bu beyo hareklemis ko bisao ora.*

²³ Pangeklem. Inim pibnao Angal Bib Hobao Sao ngo pangobur nim ngo sao bao hondo haklwao ko nen sabismi ub bao wabur; tangar sao mondom inin kone bor nao men pae pen harek-

---

* **1:19:** Njo 1:16; Kol 2:9

* **1:20:** Ebe 1:7; Ebe 1:10; Ebe 2:13;

Ebe 2:16; Oro 5:1; 1 Njo 2:2

* **1:21:** Oro 5:10; Ebe 2:12; Ebe 4:18

* **1:22:** Ebe 2:14-16; Ebe 5:27

lemin ub inim Karasol hul ha ora haklwaebe. Ngub bubur lemin inin kone bor taol taol nao bi hul ha saor peyo was haklwaebe ora. Naom Angal Bib Hobao Sao ngo tenaol su hambun bor paoleyem baeben hambunom pangaen kam akol bu haroklmaol, ni di Angal Bib Hobao Sao ngo hem ko kongon biyu aol Paol ora hae.*

Paolom Kol tenaol bor Ngaoron angal ebe kao dund bisao o

²⁴ Nao haeme mbaoli hakl o, nim ini bu muklbur angal hobao sao ngo kao dund biyul, ke mundub mundub bi handaklo ub di ni makl nao heme turi was homaklo. Ngub biyul Karas obun sem obun toklo menger baeben bu muklbur ke mundub mundub bi hindisao ub, nim di ke bombor ngo hindisao on kungni bor was hondo hae ora.*

²⁵ Ni Ngaor obun mbib obun sem hayem baeben hambunon kongon biyao aol ora bember peyo mao habur, nim ini di bu mubur Ngaor obun angal hambun sao kao nju han ko mao hasao ora.*

²⁶ Mbes ora Ngaoron angal ngo baeben mupango wisaol tenaol hambunom nao pangismi o, ngubi tomb non obun sem baeben hambunom pangaen keyao.*

²⁷ Pangeklem. Ngaor obum mbes nim sun tenaol hambun bor hobao sao ora mend buri palo buklwao ko nen sabisao ub, obum ngubi tomb bu mao panayao ora. Ngub bubur keyaon

---

* **1:23:** Mak 16:15; Ebe 3:17; 1 Tim 3:16; NjuS 3:14   * **1:24:** Ebe 3:13   * **1:25:** Ebe 3:2; Ebe 3:7-8   * **1:26:** Oro 16:25-26; Ebe 3:3-5; Ebe 3:9-10

nao obun sem baeben bor ngub muwalakl hayao. Karas obu inin daol haru was hayao ko Ngaorom inim hendeklemin muwalobur, ini di Ngaor obu bao bi buri ora hayao ubi hareklemine lao ub di muwaloklao ora. Ngub buklaong obum ini bor ngo buklaol ub hem ko bao hondo haklwaebe ora.*

²⁸ Ngub buklaol naom Karason Angal Bib Hobao Sao ngo tenaol su hambun bor paoleyem baeben hambunom pangen kao kalam akol bu hayom ora. Tenaol hambun Karas obu haru ora habur mbini hambunon kone sisao oborob bimi sao was and sam sam bin haen ko, naom kone oborob ora dekel bubur mbini hambunom oborob kone kimb bu hondo ora haen ko, mbini hambunom pangen angal ebe ngo kao dund bu haroklmao ka.*

²⁹ Ngub bimaol nim kongon ngo buri palobur bu kimb was bu haruklu e ub bu han ko, Karasom obun buri aondao ora ni bor taol bu njaoraoklao ora.*

2

¹ Ini su Kol tenaol baeben o ini ngo baeben di, mbini su Lerosiya bor Karas tenaol hayem baeben di, tenaol mendbor nao el wil ko mend nao hindismi baeben di, nim ini hambun hem ko bu muklbur kem aondao bu ora homo haruklu ub inim pangeklemine kao njun ko ora nen sobakl.

² Nim kongon buri ngo bu haruklu o, inin kone bor hul ha saor peyo ora hareklemine ko di, inim tenaol mendel kone wi wi bu hareklemine

---

* **1:27:** Ebe 1:18; 1 Tim 1:1   * **1:28:** Ebe 4:13   * **1:29:** Ebe 3:7; Ebe 3:20; Pil 4:13

ko di, inin kone bor di hambun sao oborob ora kimb buklemi tomb inin kone bor taol taol nao beklemin ko bu haruklu ka. Ngub bubur kakl on mbes Ngaorom angal ngo inim nao pangeklemin mupang mba hasaon te di inim pangeklemin kao njuruklu ndal, angal ngo mupang mba hasaon te Karas obu ora yao.*

³ Hobao sao hambun sao Ngaor obun kone bor wiyao sao baeben obum Karas ngo obu bor was taol bu kalisaol, obum bombor o tenaol hambunom henden muwalaeb se hayao ora.*

⁴ Nim ini bor angal ngo kakl o, mondom ini bor heneng ora ke non bubur di ini maobowaklemi ko nim ini bor angal ngo kao njurukl ka.*

⁵ Ni ini daol nao haru nao hayom o, nim nao kone bor non ini daol nao haru hae non bu ora haruklu. Ngub biyul inim Karas obu bombor o oral hul ha habur, ini hambunom kone bombor ub u oborob was bu haklemi ub hondobur nim turi aondao ora homo haklwao ora.*

Naom oborob was haemin ub Karas haru haemin ora

⁶ Inim Eben Ke Aol Njises obu turi homobur, obu naon Aorao Aondao ora hayao ko hondo ora hayem ngao, inim obu hesa haru akol bu haklwaebe ora.

⁷ Ngub bubur lemin inim mbes Angal Bib Hobao Sao ngo pangismi ub nen sab hakol ora bubur, isom su buri oral pi po saor peyo haraok-lao nda ub di, and pinjom and hambun buri palo

---

* **2:2:** Ebe 3:4; Ebe 3:18; Kol 1:26   * **2:3:** 1 Kor 1:24; 1 Kor 1:30;
Ebe 3:19   * **2:4:** Oro 16:18; Ebe 5:6   * **2:5:** 1 Kor 5:3

maonaoklao nda ub di, inim Karas obul ngub hul ha saor beyo ora hawlwaebe. Ngub bubur inim hor hambunon Ngaor bor tengiyu ko kao kal ha was hawlwaebe ora.*

⁸ Inim aol mendborom baehaemen ini maobowabur, inin kone tangar sao bor lao hokl pelen koklbur menjao menjao il nao sokl bi on andub sao leming, mbinim ini nao men mbaen ora habur inim hambun sao oborob hondo ora bu hawlwaebe ka. Pangeklem. Aol kone ngubi wi baebenom Karason angal inj lome. Ngub inj, mbinim angal ngo lome ubi baeben mbinin ab sumbon angal hesa wesao tangar tangarom maomb bo habur lao ub kab ora ko haroklme.

⁹ Ngub bimi o Ngaorom obun kone waoraoklao ub di, obun kone bor hambun sao wiyao sao baeben di, Karas obu aol heneng men aolaokl ibisao ndan kone bor was mao waesao ora.*

¹⁰ Ngub bisaol inim Karas obu hesa haru was haklemi tomb, hobao sao hambun sao Ngaor bor hawl ebeyao sao baeben di inin kone bor was uklao ora. Ngub ora yaol Seran sem maomb bo haroklme wesmbao aondao baeben di, sul tenaolon kone bor buri palo men mba maomb bo haroklme wesao tangar tangar baeben di, Karas obu bomborom hambun sao buri palo men mba maomb bo hayao ora.*

¹¹ Ini Karas hesa haru was haroklme ini obun soweb bi hae ora hayem ol, tenaol henengom mbinin mbib songol pe ha soweb bi haroklme nda ubi inj hayem ka. Ngub inj, ini Karas obun

---

* **2:7:** Ebe 3:17; Ebe 2:20-22   * **2:9:** Njo 1:14; Njo 1:16   * **2:10:** Ebe 1:21-22

mbib ngo soweb bi hae hareklemin kisao saom, ini bor kone mbes pange khorob mao bakl biyao sao mu tuwaesao ora.*

¹² Ini mbabtas bismi tomb ini Karas hesa maomunu maol bi menger mbabtas bismi ora. Inim ngub bismi tomb inim Ngaoron buril hul ha hasmil, Ngaor obun buri ngom Karas mao enjaesao ub obum ini di Karas hesa haru mao enjaesao ora.*

¹³ Inim mbes Tenaol Sem Tangar habur Ngaoron man mbes wisao nda ub nao pange hasmi tomb, inim khorob tangar tangar hambun sao bu hasmi saom inin kone bor ini pe paen li non bi ora hasmi. Ngub bismi o Ngaorom ngubi tomb inin kone bor khorob bismao sao baeben kunakabur ini Karas hesa haru mao enjaesaol, ini obu hesa haru haeben saklbur ora hayem.*

¹⁴ Naom Ngaoron manom hambun sao bibaebe ke wisao ub nao bismao tomb man ngom inim ngo sao oborob nao beyem ko nao te mao saraesao ora. Ngub bisao o Ngaorom naom khorob bismao sao naon kone bor ngo wisao nda ub kunabur, man mbes pange ngo nao te mao saraklbur wisao o di Ngaor obum Njiseson is pe kowal bi nda bor nil li mba ora tuwaesao ora.*

¹⁵ Ngub bisaol Karas obu is pe kowal bi bor pe paesao tomb obum khorob mao baraoklao Seran semon wesmbao aondao baeben di, mbinin maomb bo haroklme wesao tangar tangar baeben di, mbini ngo baebenom buri palo maomb bo haroklme sao di ora mu tuwaesao

* **2:11:** Oro 2:29   * **2:12:** Oro 6:4; Ebe 1:19-20; Kol 3:1   * **2:13:**

Ebe 2:1; Ebe 2:4-5   * **2:14:** Ebe 2:14-16; 1 Pit 2:24

ora. Ngub bubur kisaon mbini demi men mao ingiyabur tenaol hambunon el sol mbini sakl mao pala ora men mbaesao ora.*

¹⁶ Ngub bisaong Nju semon man bibi ke wiyao nda ub inim ne no ib noklemi on di, inim Nju semon hor so aondao ora boroklme bao on menjao lemi tomb di, ek wen pange pindi payao tomb hor so boroklme on di, inim hor boroklme bao on di, ngo sao baeben bibi ke wiyao ub inim bombor mend nao buklemi tomb mbinim ini bor baehaemen ngo te mao saraklemi ub nao pangoklwaebe ora.*

¹⁷ Ngo sao baeben hambun sao mabor wen buklaol saon menger wiyao o, ngo sao Karas obum ora buklaol obu bombor o hobao sao ora yao.*

¹⁸ Ngub yaong aol mendborom naom obam Ngaorom hambun sao kao njin hayom kobur, baehaemen nao aol aondao ora hayom ko mbinin mbib dimb men aolu habur lomen, angal mini wesao baeben bor kaoya ko haroklme. Ngub bu habur mbini ngo baebenom tenaol mende bor naom ngo bimao ub inim ngo sao ngo sao nao bimi ko te mao sararoklmeng, mbinim ini di ngub men mba te mao saraklemi hondoklwaebe. Mbini ngo baebenom baehaemen tenaol henen-gom nen saboklme ub was nen sabobur ebekone aondao ora po haroklmel,

¹⁹ mbini ngo baebenom Karas obu naon wesmbao aondao ora hayao ol kimb nao bin ora haroklme. Ngub bimi o nao wesmbao ngo hayao on toklo menger non bi hayom ol, obum naon ne

---

* **2:15:** Kol 1:13   * **2:16:** Oro 14:1-12   * **2:17:** NjuS 8:5; NjuS 10:1

di hambun sao taol bu njaoraoklao ora. Ngub bubur obun toklo menger ngon ki aongao mao koraesao baeben di toklo ngon kungubom kimb mao ba peb buklaol, Ngaorom nen sabeyao ub toklo ngo aondao bu and sam sam buklaol ora.*

Naom Karas haru pe paesmao o obu haru waki enjo hayom o

²⁰⁻²¹ Inim Karas hesa haru pe pae non bi hasmi tomb wesao tangar tangarom ini maomb bowen hasmi ub tuwaesmil, ini menjao mondom nao men mbaen ware pe ora hayem ngao, inim ngubi tomb asub ko sul tenaolom nen saboklme ub nen sabo hayem balem? Mbinim ini bor ngo sao kho wiyaong nao monoklwaebe lome ub di, ne ngo sao nao noklwaebe lome ub di, inim ngo sao kim nao waraklwaebe lome ub di, inim asub ko mbinim heneng lome ko nen sabobur mbinin angal pango mbinim beme ub bi isur isur bu hayem?*

²² Man ngubi baeben aol henengon man ora win kobur ini bor ngo sao ngo sao bibaebe lomel, man ngubi baeben nao hobao sao ora wi aeben nao saoklao ndisao baeben bor lome.*

²³ Heneng ora mbinin man ngo wiyao baeben non mbinin mbib nen saboklme ub angal mini wesao bor aondao bu ora kaoya ko, mbinim mbinin mbib dimb men aolu habur mbinin toklo di tanda nao mao bemberae haroklme ora. Ngub bimil tenaol henengom nen saboklme ub man ngo baeben oborob ora kone kikil bu, bu hae non

---

* **2:19:** Ebe 2:21; Ebe 4:15-16   * **2:20-21:** Kal 4:3-5; Kal 4:9; 1 Tim 4:3   * **2:22:** Mat 15:9

bu ko haroklme o, mbinin man ngo baebenom mbinin kone ndaon bor kang ora di bisur nao biyaol, man ngom heb homoklme sao men mbakl buwaklao ora.

3

¹ Ngub men mbakl buwaklao o ini ngo baeben non Karas hesa haru wakl enjaokl pobur haeben saklbur ora hayem. Ngub hayem ngao inim yu heben ngo Karas obu Ngaoron ki tao non ini maomb bo haklbur bereyao su o bor, hobao sao ngo wiyao baeben was hem ko mu hae non bu haklwaebe ora.*

²⁻³ Heneng ora inim mbes hasmi ub pe paesmil inim ngubi tomb wen pange hayem ub Karas hesa haru haemel, obum ini Ngaor obu hayao teb so obun son anda non bi ora bor mao barabur, oborob ora yal ha maeb harukl hayao ora. Ngub maeb hayaong inim sul woroklme sao baeben bor hem ko nen sab hakol was nao bibaebe ora. Ngub inj, inim hor hambunon hobao sao ora yu heben bor hakl ebeyao saon was hem ko nen sab hakol bu haklwaebe ora.*

⁴ Pangeklem. Karas obu ini haeben sareklemin laon te ora hayao ka. Ngub hayaol mabor obu obo pindib paklao tomb obu bao bi ora ngo pindib paklao ub, ini di bao bi ora obu hesa haru pindib pa peb buklemi ora.*

Inim mbes hasmi ub tuwabur ka tangar ora haklwaebe

---

* **3:1:** Mak 12:36; Mak 16:19; Ebe 1:20; Kol 2:12   * **3:2-3:** Mat 6:33; Oro 6:2; 2 Kor 5:14   * **3:4:** 1 Kor 15:43; Pil 1:21; 1 Njo 3:2

5-6 Sun tenaolom mbinin konem nen sabeme ub paes was pu pu bimi ub di, kone bor kho dol hae ubur pamuk kone woroklme ub was nen saboklme ub di, paes heb homoklme ub di, heb homobur ngub bun sa ko dubiyu menger moroklme ub di, tenaol menden osisao heb homobur dubi yaroklme ub di, sun tenaolom kone ngubi woroklme ub inin kone bor nao win ub pe paen libaebe ora. Pangeklem. Tenaolom menden osisao heb homoklemi tob kone ngubi mbinin kaoya lome sao ngaor tangar wari non bi haroklme. Ngub bimil Ngaorom tenaol ngub bu haroklme baeben di, tenaol khorob tangar tangar hambun sao bu haroklme baeben hambun ora makl homobur ke aondao ora mao handaklao. Ngub buklaong heb homoklme kone ngubi di, khorob hambun sao ngo bimi kakl ubi kone woroklme ub inin kone bor nao win pe paen libaebe ora.*

⁷ Heneng ora inim di mbes inin konem bi kisao ub was bu hasmi tomb, inim tenaol ngub bu haroklme baeben hesa haru was habur khorob ngo sao baeben hambun sao bu hasmi ora.

⁸ Ngub bu hasmi o ngubi tomb kone ngubi woroklme baeben inin kone bor kang mend nao win tuwa ora haklwaebe. Pangeklem. Inim ko hom ha was haroklme ub di, penar bu ko aondao ora homo ab saond bimi ub di, tenaol mende bor nar wen ebe hende non bimi ub di, menden mangal bimi ub di, mende bor hes lome ub di, angal kho ngubi baeben inin kone bor kang mend nao eben haklwaebe ora.*

* **3:5-6:** Oro 6:6-11; Oro 8:13; Ebe 4:19; Ebe 5:3-6
4:25-31; Ebe 5:4

* **3:8:** Ebe

⁹ Pangeklem. Inim mbes inin konem bi kisao ub bu hasmi kone mbes pange ngubi baeben ora tuwaesming, inim ini hakl hakl mende maobowa bowa bu kakla nao kao kao bibaebe ora.*

¹⁰ Ngub inj, ngubi tomb ini ka tangar ora hayem ol Ngaor obum kone wen pange ngo warisao om, inim di Ngaor obum kone waoraoklao ub wereklem in ko, inin kone ka tangar wen pange ngo and sam sam bin kakl was hayao ora.*

¹¹ Heneng ora nao ngubi tomb non kone ka tangar wen pange ora u hayom ol, nao tenaol sem tangar tangar ngo tom tom u paoleyom ub nao Nju sem paoleyom baeben di, mbini Tenaol Sem Tangar tangar aeben o paolam peyem baeben di, aoh nao Nju semom Ngaoron sem hayom ko soweb bi habur songol pe haroklmao nda ub di, mbini Sem Tangar songol nao pe hae haroklme baeben di, mbini mendbor sukul ko hambun sao nao pange haroklme ub di, mbini tenaol sukul lome on te di nao hende dera isaobu ora bor paoloklme baeben di, mbini mendbor aol menden kalabus kongon non bi bimi ub di, mbini mendbor ngub nao bi ware pe as ko haroklme ub di, hambun sao ngo hakl nao hobao sao was yao. Ngub yao o Karas obu bomborom tenaol sem ngubi baeben hambunon mendboron kone bor ha ngaraoklaol, obu bombor ora hobao sao aondao ora yao ka.*

Inim tenaol mendel kone u haklwaebe

¹² Pangeklem. Ngaorom ini hond homo kone ubur sablo mao ha peb bisaol ini obun sem ora

---

* **3:9:** Ebe 4:22; Ebe 4:25   * **3:10:** Ebe 4:24   * **3:11:** Kal 3:28

hayem ngao, inim tenaol hambun bor hond homo oborob hawe hawe u was haklwaebe. Inim inin mbib nen saboklemi ub bao wabur, tenaol mende bor ebekone nao pe sub was ham ham bu haklwaebe. Inin tenaol sango mendem inim makl hemeklemin sao kang menjao buklemi tomb di, menjao nen nao sabe bao waklwaebe ora.*

¹³ Mend di inim tenaol mende bor hond homo bisur was bi bi bubur lemin, ini ngo haklon mondom wakl ini ngo haklon is mend bor khorob sao kang mend ba sin, obum makl homo saongao nao mari bao waebe buklaol. Inim khorob bismi sao Aorao Aondaom saongao nao mari tuwaesao ub, inim di tenaol mendem ini bor khorob buklemi sao saongao nao mari tuwaklwaebe ora.*

¹⁴ Inim hambun sao oborob ngub was bu habur lemin inim tenaol mende hem ko kone u ora harim sin, inim ngub buklemi ub ora hobao sao yaol, hambun sao oborob bimi sao baeben di inim ngaorukl pelen bi non bi ora hakleming, inim tenaol mendel kone woroklme kone ebe ngubi ora u haklwaebe.*

¹⁵ Ngaorom nao bember ha peb bu ubuklub kobur, naon kone bor sub as ko hamun ko obum ini di nao hambun tenaol is bomboron toklo non bi men mao koraesao ora. Ngub bisaong Karas ngo obu naon kone bor sub sowa pa as ko hamun lao ndam ini maeb haen ora habur lemin, inim Ngaor bor tengiyu ko kao kal ha was haklwaebe ora.*

¹⁶ Pangeklem. Inim Karason angal bib hobao

---

* **3:12:** Ebe 4:2; Ebe 4:32; 1 Pit 2:9   * **3:13:** Ebe 4:32; Ebe 5:2

* **3:14:** Oro 13:8-10; 1 Kor 13:13; Ebe 4:3   * **3:15:** Pil 4:7

sao nda oran inin kone bor honda win ora habur, Ngaorom inin kone bor oborob ora kikil mao baklao ub inim angal ebe ngo mende buwal wal bu ko mao dund ba ba bu haklwaebe ora. Inim inin kone bor Ngaor bor tengiyu kobur Ngaoron mbuk waeb we lome on di, hor burubur we lome on di, Wesao Aondaom inin kone bor we tangar tangar buwaloklao ub di, we ngo baeben inim Ngaor bor kaoya ko, ko haklwaebe ora.*

¹⁷ Ngub bubur lemin inim buklemi sao di inim lemi sao di hambun sao inim naon Aorao Aondaom Njises obu kab haru was habur, obun ora barukl ko hondo ora bu haklwaebe. Inim inin Ab Ngaor bor tengiyu lemi tomb di, naon Aorao Aondaom Njises ngo obun imbi bor was tengiyu ko haklwaebe ora.*

Inim ka tangar ora habur tenaol mende bor ngub haklwaebe

¹⁸ Ten o hakl o, nao Aorao Aondaom semom obum turi hemen oborob was bimao nda ub inim inin aolin angal hul nao hae oborob ora pangoklwaebe.*

¹⁹ Ini aol baeben o, inim di inin were baeben hondo ko bowes bu kone bor kho nao mao sae, inim mbini hem ko kone u ora haklwaebe.*

²⁰ Ini nongnas baeben o, inim di inin am abom lebi sao hul nao hae oborob ora bu haklwaebe. Inim ngub buklemi tomb kone ngubi Aorao Aondaom obum turi homaoklao ub ora bu haklemi.*

---

* **3:16:** 1 Kor 12:13; 1 Kor 12:27; Ebe 4:4; Ebe 5:19 * **3:17:** 1 Kor 10:31; Ebe 5:20 * **3:18:** Ebe 5:22 * **3:19:** Ebe 5:25 * **3:20:** Ebe 6:1

²¹ Ini nongnason ingi aorao baeben o, mbini nongnas baebenon kone bor kho sao ha win was nao haen ub, inim mbini bor ko homo mbinin hibi bor dokl hakl pe sao oran nao lowaebe ora.*

²² Ini kongon bimi tenaol baeben o, inim inin kongon baroklme aol baebenom inim oborob was bu haroklme ko nen saben ko, mbinim hondoklemi tomb was inj oborob bu haklwaebe ka. Ngub inj, inim Aorao Aondao pakl homobur kone dund se u kone ukl bombor ora ubur, inin kongon baroklme aolom lemi ub hul nao hae oborob ora pango bu haklwaebe ora.*

²³⁻²⁴ Ini Aorao Aondao Karas obun kongon baroklme tenaol ora hayem ol inim kongon hambun sao buklemi on sokl, Aorao Aondao obum obun sem baeben bor hobao sao mend kaloklbur man man bu wayao ub mabor ini di njuklao ora. Ngub buklaong inim kongon di hambun sao ngo bu haklemi sao baeben aol henengon kongon bu hae non bu inj bibaebe. Ngub inj, inim kone ukl bombor ora u buri palobur, Aorao Aondaon kongon bu hae non bu was bu haklwaebe ora.

²⁵ Heneng ora Ngaorom tenaol kho ebe hambun bor kone bombor ub was u haraoklaol, tenaol kho ebe hambun aondao haroklme baeben di kang haroklme baeben di ngo baebenon mondom khorob baem sin, mbinim khorob ngo buklemi on sokl di muklemi ora.*

4

¹ Ini aol aondao sem ngo inin kongon baroklme aol baeben maomb bo haroklme aol baeben o,

---

* **3:21:** Ebe 6:4   * **3:22:** Ebe 5:6-8   * **3:25:** Oro 2:11

inin maomb bo haraoklao aol aondao ora o di yu heben bor hayao ub oborob ora nen saboklwaebe. Ngub nen sabobur lemin inim inin kongon bimi tenaol baeben bor oborob was bubur, inim mbini bor kone dund se u ebe bibi wi ub was bu haklwaebe ora.*

Inim Ngaor bor ngub kao kalo haklwaebe

² Inim Ngaor bor kao kaloklemi tomb inin kone peyao bor pen habur nao ke, inim oborob ora kone kimb bubur Ngaor bor ngo kakl ko hondo ora kao kal ha was haklwaebe. Ngub bubur lemin inim obu bor tengiyu kao ha was haklwaebe ora.*

³ Ngub bubur lemin Ngaorom nao enjo ngo bor hayom baeben bisur bin ko di inim Ngaor bor kao kaloklwaebe ora. Karason angal bib hobao sao mbes mupango wisao nda, nim tenaol hambunom pangen kao kalam akol bu hawaol mbinim ni kalabus mao palaesmi ora. Ngub bismil ni kalabus ngo paole o, Ngaorom naom waki angal bib hobao sao ngo tenaol hambunom pangen kao kalaomun ko nao bisur bin ub, ngub nen sabobur inim Ngaor bor lowaebe.*

⁴ Mend di Ngaorom nim angal bib hobao sao mupango wisao ngo tenaol hambunon kone bor oborob ora hondaen kao dund bu han ko ni bember peyo mao hasaong, nim ngub ora bun ko Ngaorom ni bisur bin ub inim Ngaor bor lowaebe ora.

Inim oborob buklemi sao tenaol hambunom henden haklwaebe

---

* **4:1:** Ebe 6:9   * **4:2:** Ebe 6:18; Pil 4:6   * **4:3:** Oro 15:30; 1 Kor 16:9; Ebe 6:19-20

⁵ Pangeklem. Inim ngubi tomb Ngaoron kongon bib se hayem tomb pakla nao se, tenaol mendbor Karasol hul ha nao hae hayem baebenom di henden muwalo, hambun sao oborob ora kone kimb bubur bu kimb was bu haklwaebe ora.*

⁶ Inim tenaol mende bor angal hambun sao lemi sao baeben di mbinim dend homo pangen oborob was ko habur, inim tenaol hambun bor bibab nao ke mbinin angal di oborob kone kimb bubur ora ko san lu haklwaebe.*

Paolom bas ngo lu kowes bisao o

⁷ Naon haeme ngo obul heneng ora kone woroklmao aol Tikikas ke nda obu Aorao Aondaon kongon bu haraoklao aol ebe ora yaol, obu di nao haru kongon bombor o bu haroklmao ora. Ngub bimaol obum abo ini hayem ol obobur, nim bu haruklu saon arman hambun sao inim pangeklemin kao njuklao ora.*

⁸ Aol ngo obum naom enjo ngo bor bu haroklmao saon arman hambun sao inim pangeklemin kao njuklao tomb, inim arman ngo pangobur inin kone bor hul ha saor peyo ora haklemi ko nen sobakl ol, nim aol ngo obu ini hayem ol eben kakl ka.*

⁹ Mende di nas Onisimas ke ngo obu inin su abo ngo bor nas mend yao o, obu di naon Karas haeme ebe ora yaol naom obul di kone woroklmao ora. Ngub bimaol obu di aol Tikikas kab mbibi haru abo ini hayem ol eben laom ol, naom enjo ngo bor hambun sao bu haroklmao

* 4:5: Ebe 5:15-16; 1 Tes 4:11-12

* 4:6: Ebe 4:29; 1 Pit 3:15

* 4:7: Ebe 6:21

* 4:8: Ebe 6:22

sao baebenon arman mbibim inim pangeklemin kao njuklebi ora.*

10-11 Aol Arisakas obu ni hesa kalabus paoleyob o, obum di ini ebe soklaong as ko haklwaebe le. Aol Banabason mae nas Mak hesa aol Njastas obu obun imbi mende Njosuwa lomel, aol ngo kabom di ini hambun bor inin kone bor sub tibaen as ko ora haklwaebe leb. Ngaorom maeb ha maomb bo hayao ub tenaol hambunom pangen kao kalo haroklmao on, Nju sem Karas tenaol baebenon mbini is teb ngo ora haru haroklmaol, mbini is teb ngom ni ninao kone bor aondao bu ora hul ha saor peyo han lome ka. Mabor nas Mak ke ngo obu di abo ini hayem ol oba sin, nim ini bor mbes angal eben kowe sandis ub inim obu bor oborob ora obae ko turi aondao ora homobur ib lowaebe ora.*

12-14 Mend di naon dokta kongon biyao aol Luk ke ngo obu naom turi homo kone woroklmao ndam di, aol is mende Dimasom di aol Epapasom di, mbini is teb ngom di ini hambun bor inin kone bor sub tibaen as ko ora haklwaebe lem. Aol Epapas ke ngo obu di su abo ngo bor aol yaol, obu Eben Ke Aol Njiseson kongon biyao aol ora yao ka. Ngub biyaol obum Ngaorom ini bisur bin ko di ngub was ko haraoklao. Ngaorom ini aol kon u ngaorukl pele non bi oram buri pal mu hareklemin ko mao buri palaen ko di, inim hambun sao Ngaorom bib ko nen sabeyao ub inin konem ora hend wabur bu hareklemin ko di, obum Ngaor bor buri palo kao kal ha was haraoklao ora. Aol ngo obum ini Karas tenaol su

---

* 4:9: Pilm 10-12   * 4:10-11: Bis 12:12; Bis 13:13; Bis 19:29; Pilm

abo ngo bor hayem baeben di, mbini su Lerosiya bor paoleyem baeben di, mbini su Hirapolis bor paoleyem baeben di, ini hambun bor bisur bubur kongon buri ora bu haraoklao ub nim obu ora hendeyol kakl ka.*

¹⁵ Mend di inim mbini naon Karas haeme mbaoli su Lerosiya bor bereyem baeben bor di, Karas ten Nimba bor di, obu daol maomunu obun anda bor hor boroklme sem bor di, nim mbini ngo baeben hambun bor inin kone bor sub tibaen as ko haklwaebe kenesa ko kao kaloklwaebe.

¹⁶ Ngub bubur lemin mend di inim nim bas ngo waeb bi ub hend paklemi tomb, inim bas ngo waki su Lerosiya tenaol ngo baebenom di henden ub mbini haklemil pen lowaebe. Nim bas mende su Lerosiya tenaol baebenom henden ko waeb bu pen kowao o di mbinim waki ini haklemil eben leming, nim mbini bor waeb buwao ub di inim hondoklwaebe ora.

¹⁷ Inim aol Akipas bor di nim ngub kene lowaebe. Aorao Aondaom njem obun kongon ngo benin ko nje bember peyo mao hasao ub njem kongon ngo pakla pakla nao se oborob hondobur ora bu haebe kenesa lowaebe.*

¹⁸ Bas ngo waeb bu kowes bi ub non ni Paolom nao mbib ora waeb bu kowes bubur, nim di inin kone bor sub tibaen as ko ora haklwaebe kakl ka.

Nao haeme mbaoli hakl o, inim ni kalabus paole on di aokl nao hemen biyae nen sab hakol bu haklwaebe ora.

Ngaorom ini hond hom ha was hayao ora.*

---

* **4:12-14:** Kol 1:7; 2 Tim 4:10-11; Pilm 24

* **4:17:** Pilm 2

* **4:18:** 1 Kor 16:21

Angal Heneng
The New Testament in the Angal Heneng Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angal Heneng long
Niugini

copyright © 1978 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angal Heneng

Dialect: Waola

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Apr 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

c8dd6c38-df9b-5879-8a56-970aaf6fa08b